

פרק א'. מקור הענין. ולמה נגנז הארון.

מקור הענין.

איתא ביומא דף נב ב' "...תניא משנגנז ארון נגנזה עמו צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה וארגז ששגרו פלשתים דורון לאלהי ישראל שנאמר וכלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אתו והלך ומי גנזו יאשיהו גנזו מה ראה שגנזו ראה שכתוב יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל".

טעם הגניזה.

בפשטות הוא משום שלא תשלוט בו יד האויבים, וכדברי רש"י יומא דף נב/ב "יולך ה' אותך - ודאג שמא יגלה לבבל". ולקמן יבואר עומק הענין שהיה זה משום שלא היו ראויים שיהיה הארון עימם.

הטעם שנגנז הארון יותר מאשר שאר הכלים.

ז"ל רבנו בחיי על דברים פרק י' פסוק א' "והסיבה ליאשיהו שגנז הארון יותר משאר כלי הקודש לשני ענינים, האחד לעילוי קדושתו שאין לך מקודש ומעולה בכל הכלים כמוהו, וכשם שהוא קודם לכולן במעשה כך הוא מקודש מכולן, שהוא דוגמא לכסא הכבוד ומעון לשכינה, והשכינה דבקה לעולם עם הארון, ולכך בבית שני לא היה בו ארון, וכשחסר ארון חסרה שכינה, ולפי שהיה יאשיהו יודע שהבית עתיד ליחרב על ידי נבוכדנצר, והנביאים שבימיו מתנבאין וצווחין כן, והיה דבר ברור אצלו שכל הכלים יגלו לבבל, לפיכך חס על כבוד הארון לעילוי ורצה לגנזו:

והשני, שראה בארון סימן הנסיעה והוא שהבדים שהאריכו בימי שלמה נתקצרו בימיו וחזרו לאותה מדה שהיו בימי משה, וכשהיו ישראל נכנסין במקדש והיו רואין הפרוכת ושני בדי הארון היו ראשיהן נראין מחוץ לפרוכת כשני דדי אשה שנראין מתחת בגדיה... וכשנתקצרו עתה בימי יאשיהו וחזרו כלפי פנים היו ישראל נכנסין ולא היו רואין אותן יוצאין ובולטין מן הפרוכת כמנהג, לפי שחזרו לאותה מדה שהיו בימי משה, והכיר יאשיהו בזה שהארון מזומן לנסיעה ומתכנס והולך. ועוד ראה כשנכנס חלקיה הכהן לעבוד עבודה בהיכל שמצא שם ספר תורה שהוא מצד הארון ברית ה' שיצא לתוך ההיכל, והכיר בזה שזה אות לגלות ולחורבן בית המקדש. וזה שתירגם יונתן ויהי בשלושים שנה, והוא בתלתיין שנין בזמן דאשכח חלקיה כהנא רבא ספרא דאורייתא בבי מקדשא בעזרתא תחת אולמא בפלגות ליליא בתר מעלני סהרא בימי יאשיהו בן אמון (יחזקאל א, א). ומתוך שראה סימנין אלו ראה לגנזו".

פרק ב'. מי גנזו ובאיזה זמן נגנז. יאשיהו

גנזו, מה ראה שנגנזו, ראה שכתוב יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו. אברבנאל ירמיהו הקדמה כ' ירמיהו כמו שקבלו חז"ל גנז הארון והלוחות. וצ"ל שהכונה עפ"י ירמיהו.

ועיין בבן יהוידע לקמן שמתחילה נגנז בבית ראשון והוציאוהו החרש והמסגר בהצנע ולקחוהו עמם לבבל והחזירוהו בבית שני. ועיין לק' פרק ו' שהבאתי ראיה לדבריו.

פרק ג'. מקום גניזתו. ואם לכו"ע נגנז הארון. ואיזה ארון נגנז. ולמ"ד גלה לבבל אם גלה על ידי אויב.

בבריתא

דמלאכת המשכן פ"ז (וכן ביומא נד) "ר' יהודה בן לקיש אומר במקומו בבית קודש הקדשים נגנז, שנא' ויהי שם עד היום הזה, וחכמים אומרים בלשכת דיר העצים
שנאמר 'לא יותר דבר אמר ה' - אין דבר אלא דברות שבו'.

ובפשטות משמע שלא כו"ע ס"ל שנגנז הארון, אלא שגלה לבבל. וכן מבואר מתוס' הרי"ד יומא דף נג שהקשה, ואם גלה לבבל למה לא חזר עם שאר הכלים, כמפורש בעזרא (ו, ה) שנתנו להם כל כלי בית המקדש שלקחו. הרי

שהבין שלמ"ד שגלה גלה ולא נגנז ולא חזר.

אמנם, עיין גבורת ארי שהקשה שבהוריות משמע לכו"ע ששמן המשחה נגנז. עיי"ש, ומפרש שלכו"ע ארון נגנז בימי יאשיהו, דהא נפקא ליה לעיל מקרא ושמן המשחה נמי נגנז עמו וכדלעיל ומ"ד דגלה לבבל סבירא ליה דנתגלה למחריבים מקום גניזתו ונטלוהו, וכהאי גוונא מצינו נמי במחריבי בית שני בפ"ה דריש וכן ראיתי רשעים קבורים דאפילו מילי דמטמרן איגלי להו:

ועיין בן יהודע יומא גג ב'. שכתב על השיטות בענין. "אלו ואלו דברי אלקים חיים. אך אמרו רבותינו ז"ל שני ארונות היו אחד יש בו לוחות שניות ואחד יש בו שברי לוחות וארון זה שהיה בו לוחות שניות שהם העקרים היה מונח בבית קדש קדשים ושם נגנז כמו שנאמר ויהיו שם עד היום הזה, אבל אותו ארון שיש בו שברי לוחות היה מונח בלשכה אחת בבית המקדש וזה הארון אשר גלה לבבל, ואחר כך כשהחזירו אותו גנזוהו בלשכת דיר העצים.

ועוד אני אומר אפילו למאן דאמר ארון גלה לבבל לא שלטה בו יד אויב שלקחו מן הלשכה והגלהו אלא כשגלה יויכין והחרש והמסגר לקחו אותו עמהם בהצנע להיות להם לשמירה כי פחדו ויראו לנפשם, והם הביאו את ארון זה שבו שברי לוחות לבבל והצניעו אותו שם, ובעת שעלו בימי עזרא העלוהו עמהם, וזה אשר נגנז בלשכת דיר העצים. ולדבריו צ"ב טובא למה לא החזירו הארון למקומו אלא גנזוהו.

בענין אם נגנז כל הארון.

בספר חידושי רבי נחמיה אלטר זצ"ל הי"ד כ' "כי נראה ברור, שיאשי' גנז רק ארון של זהב מבחוץ שלא יראו אותו ויחמדו אותו, משא"כ השאר נשאר, והנה לפי"ז לא היה יכול הארון להיות במקום מכוון ממש כמו שאמרה התורה, מחמת שלא היה כדת התורה עם הציפוי ארון של זהב מבחוץ וכו' ". עכ"ד. והדברים צ"ב, כי אם לא היה כל הארון יחד לא התקיים א"כ הדין ארון בשום מקום, ולמה היה א"כ ענין לשים ליד הארון את צנצנת המן וכו'. וכן צל"ע לדעתו איפה היו הלוחות. וצ"ע בכל זה.

בענין גלה לבבל. על ידי מי גלה.

בפשטות משמע שגלה על ידי אויב, שכן פשטות הלשון "ר' אלעזר אומר לבבל ירד, שנאמר 'לא יותר דבר אמר ה' – אין דבר אלא דברות שבו". ורישא דקרא הוא (ישעיה לט ו) "הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה בבל לא יותר דבר אמר ה' ". וכן מבואר מקושיית התוס' רי"ד יומא דף נג שהקשה, "ואם גלה לבבל למה לא חזר עם שאר הכלים, כמפורש בעזרא (ו, ה) שנתנו להם כל כלי בית המקדש שלקחו". הרי שהבין שגלה על ידי אויב, וכן בגבורת ארי "ומ"ד דגלה לבבל סבירא ליה דנתגלה למחריבים מקום גניזתו ונטלוהו". אמנם בבן יהודע הובא לעיל כתב שגלה על ידי החרש והמסגר בהצנע. וקצת צ"ב מלשונות הפסוקים.

בענין המחלוקת במקום הגניזה במקדש.

הנה בגמ' יומא נד מבואר מחלוקת שלחכמים נגנז בלשכת העצים ולר"א במקומו נגנז. וכדברי חכמים מבואר במשנה שקלים פ"ו א' שבית רבן גמליאל ובית רבי חנינא סגן הכהנים היו משתחוים השתחואה יתירה נגד מקום הארון שבלשכת העצים שמסורת בידם ששם הארון נגנז. (ובתו"ט שם כתב שאלו שלא השתחוו השתחואה יתירה משום דס"ל דארון גלה לבבל). ועיין מהרש"א על יומא דף נד/א שכתב (על מעשה שהיה בכהן שהיה מתעסק בקרדומו בלשכת העצים). על כרחך לא כמאן דאמר גלה לבבל ולא כמאן דאמר במקומו נגנז דזה המעשה ע"כ בבנין בית שני היה שלא היה להן ארון ובמקום שהיה ארון גנוז שם דהיינו במקומו בקדשי קדשים לא היה שום אדם נכנס שם גם מדהיה מתעסק בקרדומו משמע ליה דמקום עצים היה דהיינו לשכת עצים.

הרי שלדבריו הוי מחלוקת ממש. ויש שרצו לפרש שב' הדברים נכונים, שנגנז במקומו בקודש הקדשים, ופתח המחילה היה בלשכת העצים. וכן כתב בספר שלטי הגבורים (לרבי אברהם הרופא משער אריה). אלא שצ"ב מה היה הצורך לעשות בכזו צורה. (ואולי כך היה בנבואה, שהרי הכל בכתב, וכמוש"כ לקמן) וראיתי מביאים (בשם פירוש מסגרת זהב על המשניות, ולא מצאתיו בפנים). פירוש שבתחילה גנזוהו במקומו ואח"כ העבירוהו לדיר העצים שסברו ששם לא יחפשו האויבים, אבל בסוף גילו אותו וגלה לבבל. וע"ע בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שיר

השירים פרק ג "תוכו רצוף אהבה. אלו הלוחות. הודיעך כי כאשר נגנז הארון בימי יאשיהו עתיד הקדוש ברוך הוא לגלותו לישראל, שנאמר (ישעיה לה, י) ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם הוא הארון" הרי דרך נגנז:

מקום הגניזה עשה שלמה המלך. ואם יש דין הכל בכתב על מקום הגניזה.

תוספות רא"ש הוריות יב א' "אלא משמע מהכא דכי בניי' שלמה לבית המקדש הוה ידע דסופו ליחרב וישראל יגלו מעל אדמתם והכין בית תחת הקרקע שיהא מוכן לגנז בו הארון כדי שלא תשלוט בו יד מקום לארון (מלכים א' ח') אההוא דוכתא קאמר, (וכן כתב משך חכמה הפטרת פקודי) ולא כ"ע הו' ידעי ליה לההוא דוכתא אלא חסידי כהונה ולויה דהו' מסרי להו דור אחר דור והיינו דכתיב ללוים המבינים בעם הקדושים לה' שהיו מבינים ויודעים את מקומו. והנה, כיון שנתבאר שהיה מקום מיוחד לגניזת הארון צ"ע אם היה על מקום גניזת הארון דין הכל בכתב, ובספר שלמי יוסף (כולל פונבז' ליומא פרק ה') הביא לבאר מה שלא היה ארון בבית שני מהא דשלמה עשה מקום גניזת המשכן, וקשה ש'הכל בכתב' אלא ע"כ שנצטוו על זה שלמה מפי הגבורה, ומובן שכך יש לעשות. והביא שהציע הדברים לפני הגרא"מ שך זצוק"ל ואמר לו שמוכרח כן. אמנם לדידי צ"ע שהרי מחילות לא נתקדשו, וי"ל א" כ שכוין שאינו מקום קדוש, וכן אינו מתבנית הבית, א"כ אין בו הכל בכתב. וצ"ע. וכן קשה, שאף אי נימא שהיה דין לגנוז, מ"מ אין זה מוכרח שא"א להוציאו אחר ששבו בבית שני. וצ"ע.

והטעם שגנזו בלשכת העצים כתב הבן יהוידע "ונראה לי הטעם שגנזו אותו שם, מפני דהתורה עץ חיים לכך גנזו אותו בלשכת דיר העצים".

פרק ד'. שאר הדברים שנגנזו יחד עם הארון.

איתא ביומא נב: משנגנז הארון נגנזה עמו צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרון ושקדיה ופרחיה וארגז ששגרו פלשתים דורון לאלוהי ישראל. הילפותא לזה שנאמר וכלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אתו והלך ומי גנזו יאשיהו גנזו מה ראה שגנזו ראה שכתוב יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו שנאמר ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל ואמר רבי אלעזר אתיא שמה ואתיא דורות דורות ואתיא משמרת משמרת.

והסתפקו בזה אם הילפותא היא להדיא שצריך לגנוז כל דברים אלו עם הארון או שרק ילפינן שצריכים להיות יחד עם הארון, וממילא אף בגניזתו צריכים להיות עמו. וברש"י בהוריות יב מפורש שהילפותא על הגניזה, ובגבורת ארי תמה על זה שקשה לומר שאתי גז"ש על מה שיהיה לאחר מכאן דורות הרבה, ופירש שעיקר גז"ש אתיין דכל הני מונחין אצל הארון, וכיון דידעינן בגז"ש שאצלו מונחים ממילא ש"מ כשנגנז הארון נגנזו עמו, וכדאמרינן גבי ארגז הואיל ומונח אצל הארון ממילא ש"מ שנגנז עם הארון, ה"נ בזה. וע"ש עוד.

בענין מטהו של אהרון ושקדיה ופרחיה.

הקשה בתורא"ש למה הזכיר פרחים הלא גמלו להיות שקדים, וכ' אפשר דמקצתן נעשו שקדים ומקצתן נשארו פרחים: כן צ"ב למה מזכיר השקדים והפרחים בפני עצמן, ועיין בחדושים וביאורים ליומא משכ"ב.

בענין מי שיוציא מהגניזה את הדברים הנגנזים עם הארון.

הסתפקתי לפי מה שכתב המנחת חינוך מצוה צה - אות יד... ובודאי בזמן מהזמנים בבית ראשון, או בבית העתיד שיתגלו הדברים הנגנזים ויניחום במקומם, בודאי מצוה שיהיו מונחים כך, ואם אחד לוקה, דרך משל, צנצנת המן או מטה אהרן ממקומם מלפני הארון, בודאי עובר בעשה, דמפורש בתורה דשם מקום הנחתם, (ואח"כ דן די"ל שרק משה נצטוו בזה). ויש להסתפק אם מי שיוציא צנצנת המן או צלוחית שמן המשחה מגניזתן אם עובר על מצוה זו שיהיו לפני הארון, או"ד דמצוה זו דוקא בהיות הארון על מכונו, ולכאור' י"ל שעובר, וכמו שיש דין לגנוז יחד. וצ"ע.

בענין ס"ת שהיה מצד הארון. אם נגנז.

י"ל"ע מפני מה לא הוזכר בין כל הנגנזים את ספר התורה שהיה מצד הארון, וככתוב דברים פרק לא כו "לִקְחָ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשָׂמְתָם אִתּוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד" ואולי לא נגנז די"ל דענין הס"ת הוא בשביל 'והיה לעד' וממילא לא שייך עדותו אם יגנז, (ועיין מלבי"ם שם ודו"ק) ומה שנאמר שיהיה מצד הארון הוא לקבוע לו מקום ולא כשאר הדברים שדינם להיות יחד עם הארון. והרשב"א מגילה ב' (שקשה מש"כ שם שמנצפ"ך צופים אמרו, והלא היה אפשר לבדוק בלוחות ובס"ת של משה.) וכ' צופים היינו נביאים שלאחר יאשיהו, ותדע לך מדאסקינא (לקמן ג. א) שכחום וחזרו ויסדום ועד מלכות יאשיהו היאך אפשר ששכחום והלא ספר תורה מונח בארון וכן הלוחות אלא לאחר שנגנז הארון בימי יאשיהו (יומא נב. ב) הדברים אמורים". הרי מפורש שהס"ת נגנז עם הארון. בחשק שלמה בבא בתרא יג וברש"ש שם שכתבו שהס"ת נגנז ג"כ. וע"ע בחשק שלמה מה שכתב בזה. וראיתי מביאים מחזו"א יו"ד סי' קסז ס"ק ג' עמ' קצז כנ"ל. ומה שלא הוזכר עם כל אלו שנגנזו צ"ע, ואולי י"ל שכיון שהיה בתוך הארגז לא הוצרכו להזכירו, והוא בכללו. ועיין עיין טורי אבן במגילה ג' שלא נגנז.

פרק ה'. בבית שני מה עשו בחסרון הדברים שנגנזו.

ארון.

א. מבואר שלא היה הארון מעכב. ועיין מנחת חינוך צה ט'. "הארון אינו מעכב, אף שהוא מדיני המצוה להר"מ, מ"מ יש הרבה דיני המצוות שאין מעכבין בדיעבד".

ומביאים בשם הגר"מ סולובייצקי בן הגר"ח שאין הארון מכלי המקדש, ודייק כן מהרמב"ם בסהמ"צ מ"ע כ' וכן מריש הל' בית הבחירה שמונה כלי המקדש ולא מנה הארון בכלל הכלים. אלא הארון הוא מדין העדות, (דין שתהיה התורה בארון, ומקומה בקה"ק, אבל לא מדיני המקדש) ומובן א"כ שאין חסרונו מעכב צורת המקדש.

למה לא בנו ארון בבית שני.

(א) עיין ברש"ש (יומא) ומנחת חינוך (מצוה צה) שהארון הוא בשביל הלוחות וממילא כיון שאין לוחות לא הוצרכו לבנות ארון.

(ב) עיין חת"ס בשו"ת יו"ד רלו נ"ל מש"ה כתיב ונועדתי לך שמה מעל הכפרת בין ב' הכרובים לומר טעם הארון והכרובים הוא רק עיקור לצורך מקום מועד לדבר עם מרע"ה מבין ב' הכרובים וכשאר נביא כמרע"ה הראוי להוועד עמו מבין שני הכרובים אין הארון מעכב

(ג) ביארו האחרונים, (עיין מקדש דוד סי' ב') שכיון שנגנז שמן המשחה ולא יכלו לקדש את הארון לא יכלו לעשות ארון, שכל הכלים משיחתן מקדשתן, ומשנגנז השמן עבודתן מחנכתן, ובארון אין בו מעשה עבודה.

(ד) אמנם י"ל"ע למה לא חפשו את הארון כשבנו את בית שני. (והיה אפשר"ל – וכמו שנכתוב לקמן בשם הר"י פרלא שהיה דין שיהיה גנוז ושלא יהיה כלל ארון בבית שני, אמנם, לאחרונים הנ"ל שהקשו למה לא בנו ותירצו בגלל הלוחות, תיקשי היא גופא למה לא חפשו הארון עם הלוחות) ולק' נד מובא המעשה בכהן אחד שראה מרצפת אחת משונה מחברותיה וכו' ולא הספיק לגמור עד שיצתה נשמתו, ומבואר שאז לא היה רצון ה' שיתגלה, אבל קודם לכן למה לא חפשו. ונראה בס"ד, שהנה ענין הכל בכתב הוא כמוש"כ החת"ס (בשו"ת יו"ד רלו) שתהיה עשייה על פי נביא, וכיון שנצטוו לנגז הארון ולא קבלו נבואה חדשה לגנוז, א"כ עדיין כך הוא הציווי על פי הנביא.

ב. ובדין קטורת והזאה כשארין ארון.

ספרא אחרי מות פרשה א פרק א' א' "בזאת יבוא אהרן אל הקודש מה תלמוד לומר לפי שנאמר אל הקדש אל פני הכפורת אשר על הארון שיכול אין לי אלא קודש שיש בו ארון וכפורת שאין בו ארון וכפורת מנין תלמוד לומר בזאת יבוא אהרן אל הקודש לעשות קדש שאין בו ארון וכפורת כקודש שיש בו ארון וכפורת". ועיין מנחות דף כז/ ב "מתקיף לה רב יוסף לרבי יהודה מד'אל' דוקא (אל נכח הכפורת) נמי דוקא אלא דמקדש שני דלא הווי ארון

וכפורת ה"נ דלא עביד הזאות אמר רבה בר עולא אמר קרא וכפר את מקדש הקודש מקום המקודש לקודש".

עיינ במשך חכמה על שמות פרק מ פסוק ל "יתכן דשלמה כוון שיהא מקום הארון קדוש בקדושת הארון לענין קטרת של יום הכפורים והזאת בין הבדים, שאם יטול אויב הארון יעשו כמו שהיה בבית שני וכמו דאמרו בפרק הוציאו לו (יומא נג:). עיי"ש. וכן בחי' הגר"ח סטנ' ליומא שהארון במקום גניזתו חשיב כיש ארון, ומוכן א"כ שנתחדש לא רק ילפותא שאפשר להקטיר ולזרוק דם, אלא דחשיב ארון במקומו וכאילו מקטיר וזורק במקומו ממש.

ג. ובדין שצריך הכהן ללכת לאחוריו אחר העבודה בקה"ק.

הנה יש דין שאחר עבודת הכה"ג בקה"ק לא מפנה אחוריו אל הקודש אלא יוצא דרך אחוריו ופניו לארון. (יומא נב ב' נג א'). ויל"ע אם כשלא היה ארון היה צריך ללכת לאחוריו. עיינ שפת אמת יומא נג ב שדייק ל' הגמ', משניטל הארון אבן הי' שם כו' לכאורה הי' משמע מדהפסיק בינתים בהא דיצא ובא דרך כניסתו קודם הא דתנן משניטל הארון דדוקא כשהי' הארון הי' צריך לילך דרך אחוריו שיהי' פניו לצד הארון אבל אח"כ שלא הי' הארון קדושת כל הבית שוה, ומה שנתן המחמה על האבן הוא משום דזה הי' מעולם מקום בין הבדים אבל אין בו קדושה כקדושת הארון, אבל בסדר עבודה מביא הא דיצא דרך אחוריו גם על אחר נטילת הארון, והנה לדברי המשך חכמה שהובא באות ב' ששלמה כיון שיהא מקום הארון קדוש בקדושת הארון י"ל שגם כשאין ארון מקומו קדוש יותר ושפיר צריך לילך לאחוריו. ודו"ק.

ד. ובדין פרוכת.

הנה מטו בשם הגרי"מ פינשטיין שהפרוכת עיקרה כיסוי לארון ולא רק הבדלה בעלמא, ולפי"ז צ"ב א"כ מה צריך לפרוכת בבית שני אחר שלא היה הארון שם. והנה מדיני ביהמ"ק שהכל בכתב י"ל שמש"ה היה צריך לפרוכת. או לצניעות שלא יזונו עיניהם מקה"ק. ולפי משנ"ת מהגר"ח דיש קדושת מקום ארון מובן שהפרוכת עדיין יש לה שם כיסוי על הארון. וכן הביאו מהכוזרי מאמר ג' אות לט וז"ל: "ומה שהעמידו במקום הארון תכונה שתלו לפניה הפרוכות, בעבור שידעו שהארון גנוז שם". וביארו דבריו, שהפרוכת היא כיסוי לארון ולכן סגי במה שיש קדושת מקום מכח מה שהארון גנוז שם.

ה. בדין שמן המשחה.

עיינ מנחת חינוך מצוה קז - אות א שעמד בקושיא למה לא עשו שמן המשחה אחר שנגנז, שהיא מצוה שנוהגת לדורות. ועל כרחק צריך לומר כיון דכתיב יהיה זה לי לדורותיכם, א"כ לא נצטוו אלא משה רבינו ע"ה לעשות השמן, כמבואר כאן בש"ס דכולו קיים לעתיד לבא, וגם היא מצוות עשה הנוהגת לדורות למשוך כהנים ומלכים בזה השמן, וגם יהיה לעתיד לבא, על כן היא מצוה הנוהגת לדורות: ועיינ תוס' נזיר מז. ד"ה וכן. שכבר כותב כן, והעירו על המנ"ח שלא הזכיר דברי התוס'.

והנה, הגר"י פרלא על הרס"ג ח"ג עונש יא. מחדש שבמה שנצטוו לגנוז שמן המשחה "יש בכלל גניזה זו תקנה שלא ישתמשו כלל בשמן המשחה מאז והלאה, דאל"כ מה הועיל בגניזה זו, אטו הנביאים וחז"ל שהיו בימיו ואחריה לא היו יכולים לפטם שמן אחר כהלכתו תחת אותו שגנז הוא. ועוד הרי בארון ליכא מיעוטא לפסול ארון אחר, ואמאי לא עשו אחר, אלא ודאי כדכתיבנא דמשום שראה יאשיהו המלך לגדור גדר לצורך שעה שאינו ראוי שיהא הארון ושימשחו בשמן המשחה עמד וגנום ולא ניתן רשות לעשות אחרים תחתיהם, אע"ג דודאי מדינא גם אחרים כשרים".

מדבריו יש חידוש גדול הפותח פתח לכל הסוגיא, והוא, שאין הגניזה רק היכ"ת להציל הארון מגלות וכדו', אלא היא ענין מיוחד שיגנוז הארון ולא יהיה עוד, והביאור צ"ל כיון שאין ראויים לו. ויש הרבה להאריך בזה. ועיינ ספר אמת ליעקב על אבות יסוד דבית שני לא היה בנין כבית ראשון שלא היה אלא 'הכנה' לקראת הגלות הבאה ולכן חסר הארון אף שידעו מקומו. עיי"ש. ומביא שם מספר יערת דבש (ח"א דרוש ד') וז"ל "אבל כבר מבואר בכל המקראות בתנ"ך כי הגאולה בבית שני היתה רק פקידה, ואריכות הגלות המרה כבר נחתם עלינו בגלות הראשון..". וכע"ז במלבי"ם דניאל ט' כ"ד.

ו. בענין אכילת מעשר שני.

עיינן מקדש דוד סימן כ שמביא דברי הגמ' בזבחים (ק"ט ע"א) שמקשה הגמ' מעשר שני אמאי אינו נאכל בנוב וגבעון ואמרינן דמעשר שני שם מארון קא ילפי כיון דארון לא הוי מעשר נמי לא הואי. והעיר, אע"ג דבבית שני ג"כ לא הוי ארון ומ"מ מעשר שני היה נאכל שם ע"כ צ"ל משום דבבית שני היה דין להיות שם ארון רק שנגזר אבל בנוב וגבעון לא היה דין להיות הארון שם. עיי"ש עוד.

ז. בענין מה שהוציאו כרובים לשוק בזמן חורבן ביהמ"ק.

איתא ביומא דף נד/ב "אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה הוציאו לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה". ולכאורה קשה בשלמא למ"ד שארון גלה לבבל נחא, אלא למ"ד שנגזר הרי לא היה שם. והנה רש"י יומא נד ב' כ' קפלום מן הכותל וכן ברש"י (יחזקאל כה ח) כ' "ומדרש אגדה שנכנסו להיכל וקפלו צורת הכרובים שצר שלמה על קירות ההיכל... והוציאו לחוץ.. ועיי"ש בר"ח. ודו"ק

ח. בענין שכינה נסתלקה מכפורת לכרוב.

מבואר בגמ' ראש השנה לא א סדר סילוק השכינה בזמן החורבן, ואיתא שם שעלתה מכפורת לכרוב,

וכתב הערוך לנר משמע מזה שהיה זה בזמן חורבן בית ראשון וכן כתב רש"י שבימי יחזקאל נסתלקה מכפרת לכרוב. וקשה דלפי מה דתנן שקלים (פ"ו מ"א) נגזר הארון ומפרש הירושלמי שם שהיה זה בימי יאשיהו וא"כ בימי יחזקאל לא היה עוד כפורת אכן י"ל דמימרא דר' יוחנן דהכא אזיל אליבא סתמא דמתניתין דיומא (נג ב) דס"ל דארון גלה לבבל או יש לומר דלמ"ד נגזר הארון כבר נסעה השכינה בימי יאשיהו מכפורת לכרוב ובזה אתי שפיר דיאשיהו גזר הארון דאע"ג דהירושלמי מפרש שראה שהבית עתיד ליחרב מ"מ הי' אפשר להמתין עד סמוך לחורבן והרי ליאשיהו כבר בא הבטחון דבימיו לא יחרב הבית כדכתיב בקרא אבל לפ"ז י"ל דגזרו ע"י שראה ברוח הקדש שכבר נסתלקה השכינה מכפרת שעל הארון: